

STAWY I ZBIORNIKI RETENCYJNE W GDAŃSKU

SKĄD WZIĘŁY SIĘ OBECNE NAZWY ?

STAWY I ZBIORNIKI RETENCYJNE W GDAŃSKU – skąd wzięty się obecne nazwy?

Stawy i zbiorniki retencyjne zlokalizowane na obszarze miasta Gdańska są własnością Gminy Gdańsk, a ich administratorem w imieniu gminy są „Gdańskie Melioracje” Spółka z o.o. Obowiązujące nazewnictwo stawów i zbiorników powstało w ostatnim półwieczu i zostało w większości obiektów powiązane z nazwą ulicy do której przylega obiekt. Takie nazewnictwo nie zawsze jest ułatwieniem w lokalizacji zbiornika wodnego. Większość stawów i zbiorników zlokalizowana jest w naturalny sposób na miejscach historycznie istniejących obiektów. Obiekty te posiadały w przeszłości swoje nazwy własne. Wiele obecnych nazw jest po prostu niemiło brzmiących dla ucha, a wręcz absurdalnych, jak np. „Bytowska 4a”, „Chłopska”, itp. Nie mają one nic wspólnego z nazewnictwem historycznym, które funkcjonowało na większości obiektów przez kilka wieków.

A tak przedstawiało się to z biegiem minionych wieków na **Potoku Oliwskim**. Poniższe fakty historyczne odnoszą się do lokalizacji, na których znajdują się obecnie zbiorniki, będące własnością Gminy Gdańsk. Już od średniowiecza na Potoku Oliwskim i jego dopływach funkcjonowała bogata sieć stawów oraz pracujących przy nich młynów, kuźni, foluszy, tartaków, itp. Potok Oliwski był bardzo pracowitym ciekim wodnym, przynoszącym właścicielom (m.in. cystersom, którzy mieli w posiadaniu Dolinę Radości) wspomnianych zakładów spore dochody. Funkcjonowało na nim około 20 zakładów przemysłowych zwanych ogólnie młynami. Stąd historyczne nazwy zawierają zawsze słowo młyn.

Zbiornik „JELITKOWSKI” - Staw Nr 1 – Młyn powstał w 1609 i służył do przemiału kości, później funkcjonowały kolejno tartak, kuźnia stali, papiernia, kuźnia miedzi i młyn zbożowy. Staw nazywano prawdopodobnie tak jak tutejszą wioskę rybacką, później też letnisko – *Golusdoho*, 1245; *Golusdov*, 1279; *Glottkow*, 1480; *Jalatkowo*, 1570; *Glettkau*, 1599. Obecna nazwa stawu „**Jelitkowski**” jest historycznie uzasadniona.

Zbiornik „ORŁOWSKA” - Staw Nr 2 – Wymieniony po raz pierwszy w 1279 jako *Primore*. Młyn zbożowy istniał już w 1480. Od 1540 dzierżawiła go rodzina Conradów, stąd nazwa **Konradowo** (*Hamer Nobilis Johannis Conrad*, 1570; *H. Conrads Hammer*, 1577), używana do ostatniej wojny. Młyn przekształcony został w kuźnicę miedzi, a w pięknym parku wybudowano dwór. Obecna nazwa zbiornika „Orłowska” pochodzi od nazwy przyległej ulicy, dubluje się też z nowo wybudowanym w 2009 zbiornikiem retencyjnym nazwanym „Orłowska II”.

Zbiornik „CHŁOPSKA” - Staw Nr 3 – W 1608 działała tu kuźnica miedzi i folusz garbarski, później młyn zbożowy czynny do ostatniej wojny. Posiadłość również należała do rodziny Conradów (*Klein Konradshammer*, 1715). Obecna nazwa zbiornika „Chłopska” pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „SUBISŁAWA” - Staw Nr 4 – Założony w 1591 jako kuźnica, funkcjonował potem kolejno jako młyn kaszowy, olejarnia, fabryka broni, odlewnia żeliwa, wytwórnia maszyn i na koniec ponownie jako młyn zbożowy. Historyczna nazwa **Wojnowo** pochodzi od nazwiska właściciela (*Gunthershof*, 1695). Obecna nazwa zbiornika „Subisława” pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „GRUNWALDZKA” - Staw Nr 5 – Młyn powstał w 1596 pierwotnie jako kuźnica, później młyn prochowy, wytwórnia blachy i folusz oraz gorzelnia, należąca do menonitów, a od 1826 ostatecznie młyn zbożowy. W roku 1859 stał się własnością rodziny **Czachowskich**, której przedstawiciel Jerzy był w latach 1874-1885 sołtysem Oliwy. Obecna nazwa zbiornika „Grunwaldzka” pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „OPACKA” - Staw Nr 6 – Młyn kaszowy (*Krupphammer*, 1692) istniał co najmniej od 1591 jako kuźnia, później olejarnia, tartak i młyn zbożowy. W 1866 kupił go Józef Czachowski. Obecna nazwa zbiornika „Opacka” pochodzi od nazwy pobliskiej ulicy.

Zbiornik „PARK OLIWSKI” - Staw Nr 7 – Nad stawem w rejonie obecnego wodospadu w Parku Oliwskim funkcjonowała wytwórnia drutu, zlikwidowana przed 1610 w związku z założeniem parku. Obecna nazwa zbiornika „Park Oliwski” jest historycznie uzasadniona.

Zbiornik „SPACEROWA” - Staw Nr 8 – Młyn **Wójtowski**, wymieniony po raz pierwszy w 1594 należał do klasztornej wójta. W końcu XIX w. rozbudowano go i nazywano młynem Dahlmanna. Miele zboże do dziś, ma napęd wodno-elektryczny. Obecna nazwa zbiornika „Spacerowa” pochodzi od nazwy przyległej ulicy łączącej Oliwę z Osową.

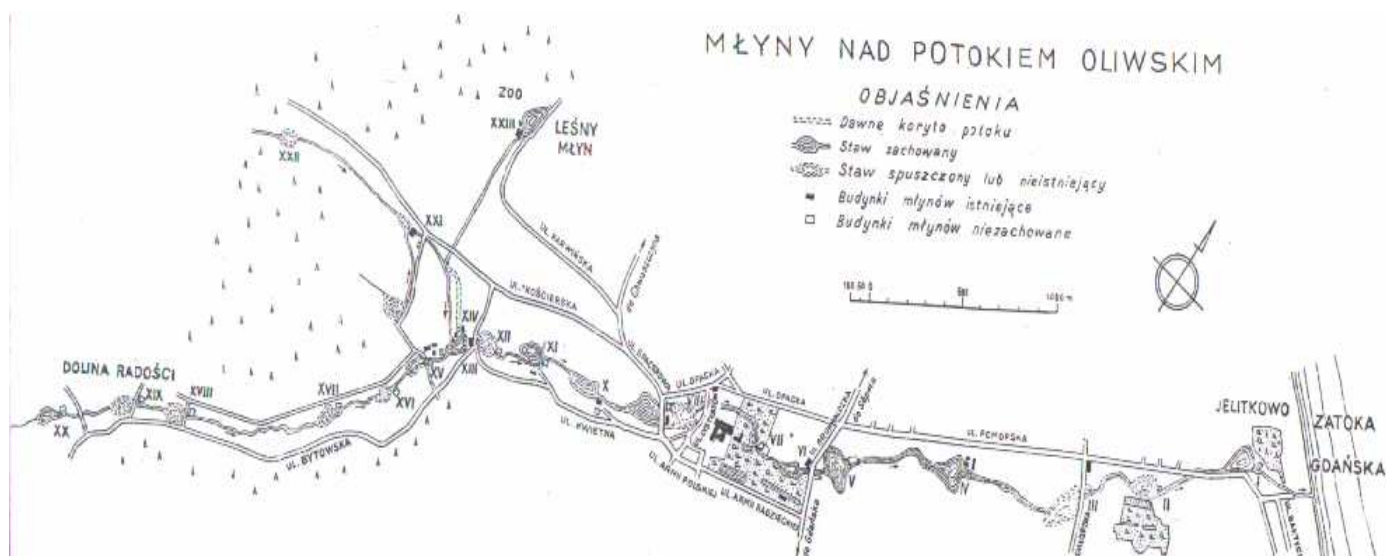
Zbiornik „KUŹNIA WODNA” - Staw Nr 11 – Na Potoku Oliwskim, przed ul. Bytowską. Od początku działała tu kuźnia, której pierwszym właścicielem był Hans Klinghammer. Odsprzedał ją w 1597 Opatowi Zakonu Cystersów w Oliwie Dawidowi Konarskiemu. W latach 1628-1733 kuźnia należała do rodziny Remus, potem do wielu właścicieli, a od 1978 jest żywym muzeum, oddziałem Muzeum Techniki w Warszawie. Obecna nazwa zbiornika „Kuźnia wodna” jest historycznie uzasadniona.

Zbiornik „BYTOWSKA 4” - Staw nr 12 – Wymieniany w 1597 dworek należał do jezuitów. W 1611 posiadłość kupił urzędnik miejski Jakub Schwabe. Do 1700 potok napędzał folusz, przekształcony później w kuźnicę miedzi, od 1827 na kuźnicę żelaza, a w 1900 na krótko na młyn zbożowy. Od 1900 działała popularna restauracja ogrodowa o nazwie „Schwabental”. W letnie popołudnia na wyspie na stawie przygrywała gościom orkiestra. Obecna nazwa zbiornika „Bytowska 4” pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Dalsza część doliny, występująca pod nazwą „Oberschwabental” – Górna Dolina Schwabego posiadała kolejne dwa młyny.

Zbiornik „BYTOWSKA 4A” - Staw Nr 14 – Nazwa (Freudenthal) pojawia się po raz pierwszy w 1648. Nad stawem funkcjonował prawdopodobnie do II poł. XIX w. młyn zbożowy. Obecna nazwa zbiornika „Bytowska 4 a” pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Dopiero powyżej Górnej Doliny Schwabego rozciąga się właściwa Dolina Radości, a na obszarze dużej majątności wydzierżawionej przez cystersów czynne były trzy młyny.

Podobnie jak na Potoku Oliwskim historia toczyła się na **Potoku Strzyża** (*Stricz*, 1188; *Strize*, 1235; *Striess*, 1404; *Striessbach*) i jego dopływach. Podobnie, w aspekcie wykorzystywania przez człowieka pracy wody. Potok Oliwski na odcinku wykorzystywanym intensywnie do napędzania wszelakiego rodzaju urządzeń posiada na długości 7,3 km średni spadek około 11 ‰. Potok Strzyża od wypłynięcia z obszarów leśnych w Matemblewie i połączenia się z Potokiem Jasień posiada na długości 7,5 km, do ujścia w Martwej Wiśle średni spadek około 8,6 ‰. Wrzeszczańskie potoki: Strzyża, Jaśkowy, Królewski, wielokrotnie zagrażały dzielnicę wylewami, a nawet powodziami (ostatnia w lipcu 2001 r.). Z biegiem wieków ludzie pozmieniali w wielu miejscach trasy potoków, ukryli je w podziemnych kanałach. Przepływały one dawniej przez liczne stawy, z których do dzisiaj przetrwało niewiele. Od 1283 roku całą Strzyżę, z jej wszystkimi stawami i młynami, władali oliwscy cystersi. Dzięki jednemu właścicielowi potoku mógł powstać spójny system stawów, zastawek, progów piętrzących, jazów, kanałów młyńskich, a przy nich licznych zakładów napędzanych energią wody. Tak jak na Potoku Oliwskim młyny na Strzyży pełniły różnorodne funkcje – młyny zbożowe, kuźnie żelaza, miedzi, srebra, folusze, papiernie, tartaki. Od XVII w. zmiany charakteru Wrzeszcza, jako popularnego miejsca wypoczynkowych przyjazdów gdańszczan, a w końcu miejsca budowy letnich rezydencji, sprawiły że potoki zaczęły odgrywać ważną rolę w ogrodach zakładanych przy dworach. Wiele z tych dworów było też powiązanych z zakładami produkcyjnymi i tworzyło niewielkie, ale liczne kompleksy rezydencjalno-przemysłowe. Dla przykładu w XVII w. we wsi Strzyża znajdowało się aż 10 takich zespołów. Nie wszystkie dwory posiadały młyny, ale za to w wielu ogrodach znajdowały się stawy i fontanny. Jednak od XIX w., kiedy w dobie pary wodnej, potem energii elektrycznej i spalinowej energia wodna zaczęła tracić na znaczeniu, system wodny Wrzeszcza powoli zaniedbywano, by w końcu przejść do zasypywania stawów i wprowadzania potoków do podziemnych kanałów. I dzieje się tak dalej w czasach nam współczesnych. Schowano Strzyżę pod „Galerią Bałtycką”, a obecnie chowa się spory odcinek potoku pod Nową Słowackiego - odcinek leżący w miejscu dawnej wsi Strzyża Górna, który pięknie meandrował wśród zieleni (choć zaniedbanej), spadając kaskadami kilku progów w miejscach dawnych młynów. W latach rozkwitu wykorzystywania energii wody na Strzyży było 11 młynów o różnorodnym przeznaczeniu. Dzisiaj mamy 5 zbiorników przepływowych z piętrzeniem wody (w tym zbiornik „Kiełpinek” zlokalizowany za Obwodnicą, poza dzielnicą Wrzeszcz) i 1 zbiornik w dolinie potoku, ale na dopływie kanalizacji deszczowej.

Zbiornik „SREBRNIKI” – Miejsce zwane raczej jako **Srebrzysko** (*Silberhammer*, 1711), należało początkowo do Lobekowa. Oddzielono je w 1654, kiedy stało się własnością słynnego złotnika Piotr von der Renne. Funkcjonowała tu wtedy kuźnica miedzi i topnia srebra – woda napędzała miechy. Potem majątek zmieniał właścicieli. Obecna nazwa zbiornika, nieco zmieniona, odpowiada kontekstowi historycznemu.

Zbiornik „SŁOWACKIEGO-POTOKOWA” – W miejscu tym już w 1602 była kuźnica i dwór. W 1711 zaczęto je nazywać Lobekowem (*Lobeckshof*), od nazwiska ówczesnego właściciela. Zakład przekształcono w folusz, a później młyn zbożowy, zwany **Kamiennym Młynem** (*Steinmuuhle*, 1809). Obecna nazwa zbiornika pochodzi od nazw przyległych ulic.

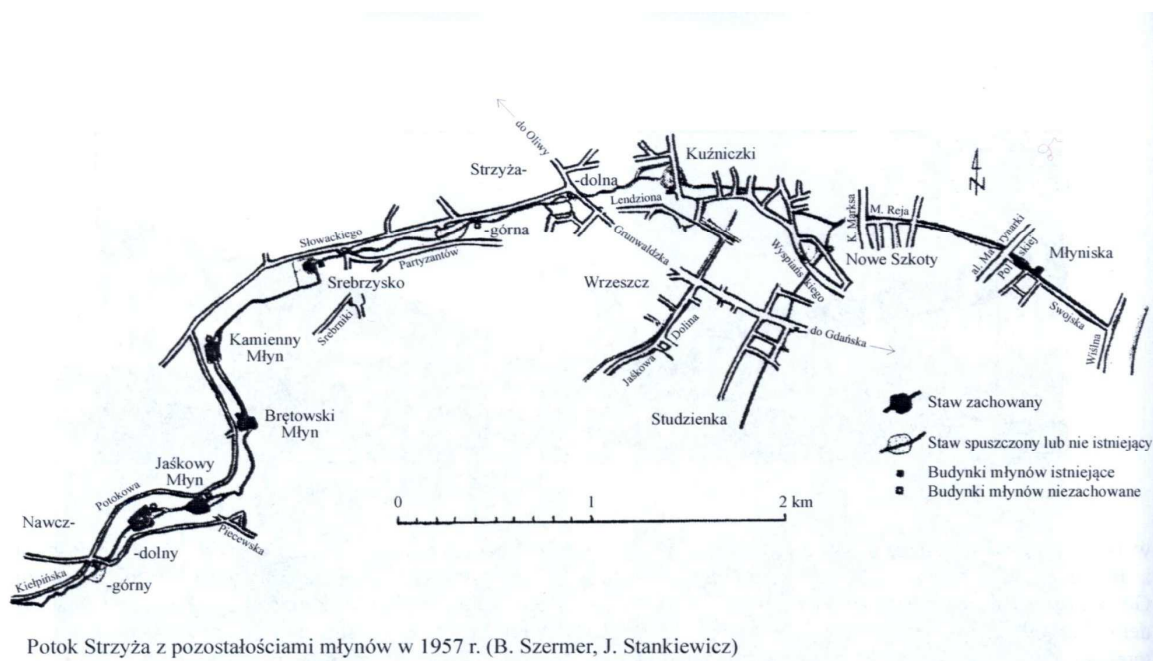
Zbiornik „OGRODOWA” – W 1625 założona została posiadłość o nazwie *Brentau*, co spolszczono na Brętowo. Była tu kuźnica i młyn prochowy a we wsi jeszcze 3 młyny. Majątek zmieniał właścicieli. Staw najdłużej służył do napędu kuźni zwanej **Brętowskim Młynem**. Obecnie jest to najlepiej zachowany zespół młyński w dolinie Strzyży. Istniejące obiekty mają formy, jakie zyskały w okresie od końca XVIII do połowy XIX w. – dom młynarza, domy przy ul. Ogrodowej 2 i 5, staw, grobla z fundamentami średniowiecznego młyna, a nawet 300 letni dąb. Obecna nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „GÓRNE MŁYNY” – Lokalizuje się go w miejscu zespołu podmłyńskiego **Nowiec Górny** należącego do miejscowości o nazwie Nawitz, wymienianej już w 1342 jako Naucz. W 1612 były tu dwór, kuźnica i folusz. W skład majątku wchodził też **Nowiec Dolny**, z istniejącym obecnie stawem, gdzie zachowały się nieliczne urządzenia wodne z zabudowaniami. Obecna nazwa zbiornika nie posiada w nazwie słowa „Nowiec”, ale z uwagi na nadanie tej nazwy kolejnemu zbiornikowi w górę potoku jest do zaakceptowania w kontekście historycznym.

Zbiornik „NOWIEC II” – W miejscu tym nie istniał w przeszłości staw na Strzyży. Nazwa zbiornika, choć nieco przekształcona, nawiązuje do historycznej nazwy miejscowości.

Zbiornik „KIEŁPINEK” – Miejsce, za nasypem kolejowym, w którym istniało w przeszłości jezioro Kołpino (*Colpyn*, 1235). Przez jezioro przepływała rzeczka *Kolpnica*, dopływ Strzyży. Obecnie do zbiornika zbiegają się potoki Strzyża i Matarnicki. Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy miejscowości **Kiełpinek**, określonej w krzyżackim dokumencie z 1376 jako *Prsegarsino* (Przegarzyno) *alias Kiełpink*. Nazwa zbiornika jest zatem historycznie uzasadniona, nawiązuje bowiem do historycznej nazwy miejscowości.

Wracając w dół potoku do centrum Wrzeszcza warto przypomnieć jeszcze istniejący do dzisiaj, ale już suchy **Staw „Kuźniczki”**. Nową formę zyskał on w dobie powstawania we Wrzeszczu licznych posiadłości letnich z ogrodami. W rejonie tym, na Strzyży istniał już w 1263 młyn. „Dzięki wartkiej Strzyży Kuźniczki wyróżniały się niezwykle bogatym jak na gdańskie warunki układem wodnym. Tworzyły go wtedy cztery stawy, kaskada, i upięszony sześcioma fontannami kanał (...). W czasie wojen napoleońskich, dzieląc losy innych podmiejskich posiadłości, Kuźniczki zostały mocno zniszczone. W 1870 roku przeszła przez nie linia kolejowa, która zdewastowała pozostałości dawnego parku” („Ogrody odchodzące ...?”). Uruchomienie browaru (1871), kuźni, potem restauracji ogrodowej z okrągłą altaną, a w latach 70-tych XX w. budowa kompleksu sportowego (zresztą do dzisiaj w pełni nie zrealizowanego) klubu „Start”, dokończyły procesu degradacji parku, a tym samym niemal kompletnej likwidacji atrakcji wodnych. Już mapa Wrzeszcza z 1899 pokazuje Klein-Hammer Park w znacznie okrojonych granicach w porównaniu do pierwotnego ogrodu, ze stawem poza parkiem. Spory odcinek Strzyży zniknął skanalizowany pod ziemią, a jedyny ocalały staw straszy obecnie suchym zarośniętym zielenią i zaśmieconym dnem. A w czasie swojej świetności był centrum Parku Kuźniczki, który istnieje nadal w zminimalizowanej formie, po przeprowadzonej rewitalizacji w 2005 roku i służy mieszkańcom jako enklawa zieleni w centrum Wrzeszcza.

Dwa pozostałe potoki, zwane dawniej rzeczkami, które przecinają Wrzeszcz, to **Potok Jaśkowy** i **Potok Królewski**. Nad oboma istniały dawniej niewielkie stawy z młynami. Potok Jaśkowej Doliny przepływał przez kilka stawów, dzisiaj pozostały dwa (przy posesjach Nr 15 i Nr 67- obecnie suchy). Osada Stara Jaśkowa Dolina (istniała w połowie długości doliny) posiadała 3 stawy rybne, karczmę i browar. Nietypowym śladem jednego ze zlikwidowanych stawów, u zbiegu Jaśkowej Doliny i głównego traktu, który był wykorzystywany jako wodopój dla koni ciągnących powozy, jest neobarokowa fontanna z trawertynu zbudowana ponad 100 lat temu.

Zbiornik „WILEŃSKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy. Miejsce to zwane było dawniej **Diabełkowem** (*Duwelkau*, 1745).

Staw „UPHAGENA” – Traktowany obecnie jako piaskownik na Potoku Królewskim. Nazwa pochodzi od nazwy posiadłości z ogrodem (parkiem), należącej do rodu Uphagenów. Stawy wchodziły w skład dużego ogrodu przy dworze Mon Plaisir. Uratowana przed parcelacją zachodnia część w 1913 została udostępniona mieszkańcom jako park miejski.

Zbiornik retencyjny na terenie POD „Przy Torze”, ul.Hynka – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy. Franciszek Hynek był przed- i powojennym działaczem sportu balonowego, dwukrotnym zdobywcą Pucharu Gordona Benetta. Zginął tragicznie podczas lotu balonem nad Kaszubami w 1958.

Dobrze zagospodarowanym potokiem, pod względem wykorzystywania energii wody, był również **Potok Siedlecki**. Wieś Siedlica, w dolinie potoku, była wymieniona po raz pierwszy w 1440. Na zachód od Siedlec znajdował się Emaus, gdzie do dzisiaj zachował się budynek młyna, stojący teraz niemal w centrum nowego węzła drogowego. Dalej na zachód w górę potoku istniał przysiółek Krzyżownicy (*Tempelburg*, 1539), gdzie przy dworze z XVII w. znajdował się staw a przy nim młyn (Siedlecki Młyn). Staw stanowił pośredni zbiornik, z którego doprowadzano rurami wodę pitną do Gdańska. Dalej w górę potoku istnieje obecnie dzielnica Zabornia, której nazwa została utworzona dopiero po wojnie. Istniały tam karczmy Piekło i Raj (*Holle* i *Paradies*, 1734). Od nazwy pierwszej z nich miejsce nazywano Piekłisko. Natomiast przy ul. Myśliwskiej istniał majątek *Christinehof*, 1833, co można najlepiej oddać jako Krysin. Tereny Piekłiska jak i Krysin należały do gruntów Ujeściska-Mieścina, tak jak cmentarz.

Zbiornik „ZABORNIA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy dzielnicy, zmienionej po wojnie. Pierwotna nazwa miejsca brzmiała **Piekłisko**.

Zbiornik „MYŚLIWSKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy. Przez pewien okres historyczny funkcjonowała nazwa miejsca jako **Krysin**.

Zbiorniki przy CMENTARZU ŁOSTOWICKIM (uważa się nazwę cmentarza za błędną)– znajdujące się na końcu ul. **Ujeścisko**.

Zbiornik „ŁABĘDZIA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „CEDROWA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „JABŁONIOWA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „JELENIOGÓRSKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „WARSZAWSKA” – Znajduje się na dawnych gruntach wsi **Mieścín** (Mesthin, 1338). Niemiecką nazwą był Wonneberg, a pod koniec XIX w. pojawiła się nazwa Wujeścisko. W środku wsi istniał staw, obecnie zasypyany. Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiorniki „PRZEMYSKA-BIAŁOSTOCKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazw przyległych ulic.

Zbiornik „OWCZARNIA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy dzielnicy miasta, w której jest zlokalizowany. Wieś dzierzawiona w końcu XVIII w. przez gdańszczan miała nazwę Szafarnia. W 1973 weszła w skład Gdańska.

Zbiornik „BARNIEWICE” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy dzielnicy miasta, w której jest zlokalizowany. Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1235 (*Bargnevitze*). W 1973 część dawnego majątku weszła w skład Gdańska.

Zbiornik „KLUKOWO” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy dzielnicy miasta, w której jest zlokalizowany. Najstarsza wzmianka o wsi pochodzi z 1570 (*Gluckau*). W 1973 weszła w skład Gdańska.

Zbiornik „RĘBIECHOWO III” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy dzielnicy miasta, w której jest zlokalizowany. Najstarsza wzmianka o wsi pochodzi z 1209 (*Rambecowe* nad rzeką Strzelniczką). Dalsze zapisy nazwy, to *Rambechowo*, *Rembechowo* i *Rembiechowo* w 1245. W 1973 wieś weszła w skład Gdańska.

Większość zbiorników retencyjnych wybudowanych w ostatnich latach w dzielnicach określanych jako Gdańsk-Południe, znajduje się w miejscach, które nie posiadały konkretnych nazw historycznych. Wchodziły najczęściej w skład rozległych majątków otaczających Gdańsk. Stąd trudno o ustalenie kontekstu historycznego dla nazewnictwa tych obiektów.

Zbiornik „ŚWIĘTOKRZYSKA 1” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy pobliskiej ulicy.

Zbiornik „ŚWIĘTOKRZYSKA 2” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Staw „WIELKOPOLSKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „AUGUSTOWSKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „WIEŻYCKA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy. Ulica Wieżycka prowadzi do dawnej wsi Zakoniczyn (*Zankoczyn*, 1334; *Zechenzin*, 1603; *Zankenczyn*, 1709). Od 1973 r. Zakoniczyn jest częścią Gdańska.

Zbiorniki „ŚWIĘTOKRZYSKA I”, „ŚWIĘTOKRZYSKA II”, „WIELKOPOLSKA”, „WIEŻYCKA” zlokalizowane są na obszarze dzielnicy Łostowice. Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1334 r. (*Vlostowicz*), Krzyżacy zniemczyli ją na *Schonfeld* (1356). W 1973 r. wieś weszła w skład Gdańska.

Zbiornik „PLATYNOWA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „KOLOROWY” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy sąsiadującego z nim osiedla mieszkaniowego.

Zbiornik „MADALIŃSKIEGO” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiornik „TENISOWA” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy.

Zbiorniki „KOLOROWY”, „AUGUSTOWSKA”, „PLATYNOWA”, „TENISOWA”, „MADALIŃSKIEGO” zlokalizowane są na obszarze administracyjnym dzielnicy Chełm. Miejsce to pojawiło się w zapiskach jako *Nova Gorca* w 1277 r. W 1437 r. nazywano *Stolzenberg*, spolszczony później na Chełm. Po I rozbiórce Polski Fryderyk Wielki utworzył miasto tzw. Królewsko-Pruskie Bezpośrednie Miasto Chełm, które miało stanowić konkurencję dla Gdańska. Posiadało 14 ulic, ratusz i klasztor. Rozwijało się jednak słabo, a działania wojenne z początku XIX w. przyniosły miastu ostateczną zagładę. Chełm włączono do Gdańska w 1973 r., powiększając o grunta historycznej Starej Wsi (*Altdorf*, 1789).

Zbiornik „MOKRA FOSA” – Nazwa zbiornika odnosi się do historycznie istniejącej tu mokrej fosy chroniącej od zachodu twierdzę Fortyfikacji Miejskich Gdańska, a konkretnie Bastion Neubauera na Górze Gradowej, wybudowany w roku 1685.

Staw „CYGANKA” – Nazwa stawu pochodzi od nazwy pobliskiej ulicy Cygańska Góra, biegnącej pod szczytem wysokiego wzniesienia. Znajdowała się tu niegdyś rozległa wieś, a od 1901 r. dzielnica Gdańska (*Zochanino* alias *Zochanike*, 1344; *Suchancke*, 1380; *Zichanken*, 1614; *Zigankenbeg*, 1650). Obecna nazwa dzielnicy to Suchanino.

Zbiornik „ORŁOWSKA II” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy i nie ma kontekstu historycznego. Zbiornik zlokalizowany jest obecnie na kolektorze kanalizacji deszczowej w śladzie którego dawniej płynął potok zwany Granicznym.

Zbiornik „BUDOWLANYCH II” – Nazwa zbiornika pochodzi od nazwy przyległej ulicy i nie ma kontekstu historycznego. Jest to obszar obecnej dzielnicy Gdańska Kokoszki. Najstarsza wzmianka pochodzi z 1342 – Koprzywno (*Coprisivino*). W 1570 występuje już jako *Kokoszki alias Burggrafin*, rządził jako *Kokoszkowy* (1628).

Mając na uwadze zapisy zawarte w Rozporządzeniach Rady Ministrów z 1946 i 1949 roku, nadal obowiązujących, powrót do historycznego nazewnictwa miałby na celu przywrócenie lub nadanie obiektom dawnych nazw polsko brzmiących - nazw nawiązujących do kontekstu historycznego, a nie jak obecnie w wielu przypadkach oderwanych od niego. Przykładem takich pozytywnych, dokonanych już zmian był powrót do historycznego nazewnictwa potoków Strzyża i Królewskiego oraz zbiornika „Mokra Fosa”. Może być to na tyle ułatwione przedsięwzięcie, bowiem zasadnicza mapa Gdańska, interaktywny plan Gdańska na stronach Urzędu Miasta, oraz wiele wydawnictw mapowych dostępnych w handlu nie zawiera w ogóle nazw zbiorników wodnych.

Literatura wykorzystana:

Andrzej Januszajtis – „Od Gyddanyzc do Wielkiego Gdańska”, 2011

Katarzyna Rozmarynowska – „Ogrody odchodzące ...?”, 2011

Pod redakcją Katarzyny i Jakuba Szczepańskich – „Wędrówki po Wrzeszczu”, 2011

Opracował: Jacek Zieliński